

ÚTĚK

TEXT DARINA KŘIVÁNKOVÁ
FOTO PROFIMEDIA.CZ

Z TOHOTO SVĚTA

Produkoval devadesát filmů, napsal čtyřicítku scénářů a třináct filmů režíroval. Francouz **LUC BESSON (51)** funguje jako dobře namazaná mašina na úspěch: Pátý element, Leon, Johanka z Arku, Brutální Nikita ... Pro Francouze jsou ovšem jeho filmy příliš hollywoodské, pro Američany zase francouzské. On sám říká, že je mu to jedno, hlavní je pro něj klidný spánek. Ten může mít, už má dávno vyděláno.

Scénář filmu **PÁTÝ ELEMENT** (1997) napsal Besson jako šestnáctiletý

LUC BESSON:
„NA GLOBALIZACI SE
MI LÍBÍ, ŽE SI MŮŽU
VZÍT ZE SVĚTA TO
NEJLEPŠÍ.“

SEŠLI JSME SE V KOPCÍCH nad francouzským letoviskem Cannes, kde má Bessonova produkční společnost EuropaCorp velmi sympatickou vilu s rozlehlou zahradou, příjemným bazénem a luxusním výhledem. Blahobytně vyhlížející Luc Besson se během rozhovoru cpal toasty, které si máčel ve velkém hrnku kávy s mlékem. Působil jako člověk s obrovským nadhledem, jenž se může vykašlat na všechny a na všechno, protože už dobře ví, jaké to je, být na absolutním vrcholu, a když bude chtít, může se tam kdykoli vrátit. Jenže právě proto, že už ví, jaké to tam je, chce dělat jen to, co ho opravdu baví. Jako třeba půvabně divoký dobrodružný film Tajemství mumie, jehož hrdinka je takovým Indiana Jonesem v sukních.

Před pár lety se mluvilo o tom, že se chystáte do předčasného režiséřského důchodu. Teď už zase točíte jeden film za druhým. Jak to tedy je?

To je složitější věc. Jsem u filmu od sedmnácti let, po takové době už prostě nemáte tutéž sílu a vášně pro věc. Trvá mi mnohem déle, než se pro něco nadchnu. Nikdy nebudu dělat další film jen proto, abych si vydělal nějaké peníze. Radši skončím s filmem o něco dřív než příliš pozdě. Měl jsem prostě období, kdy jsem se cítil unavený a byl jsem v takovém rozpoložení, že už jsem nechtěl fakt nic točit. Ale už je to pryč. Našel jsem dost dobrá témata, která mě zase nakopla.

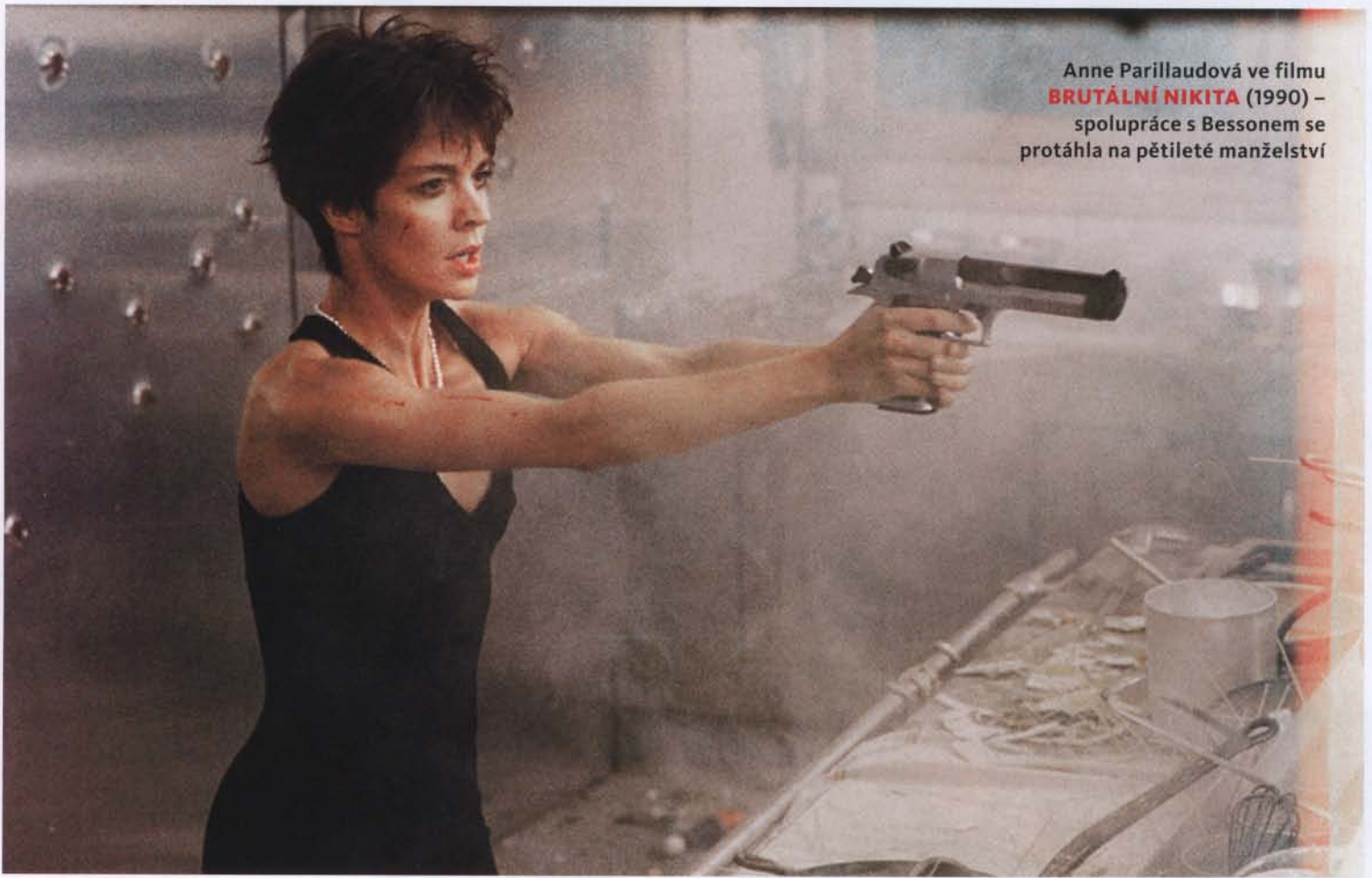
Jako komiks Jacquese Tardiho Dobrodružství mumie. Proč jste usiloval právě o tenhle komiks? Co vás na něm tak uhranulo?

Hlavní hrdinka Adèle. Mám pro takovéhle holky slabost. Tahle je neuvěřitelná. Odehrává se to v desátých letech dvacátého století, kdy ženy sice už mohly volit, ale ještě nenosily kalhoty a nepodílely se na politice ... Pak se tam objeví tahle dívka, která pije, kouří, křičí, hraje tenis jako Serena Williamsová, je naprosto nevyzpytatelná ... A přitom dokáže být jemná a křehká, něžná a neuvěřitelně ženská. Prostě jsem si ji zamiloval.

Jak moc jsou Tardiho komiksy ve Francii oblíbené?

Zatím to není taková klasika jako Tin Tin, Adèle je spíš takový komiksový underground, ale její fanklub stále roste. Co do počtu je těsně za al-Ká'idou a jeho fanoušci se chovají skutečně jako teroristé. **A co autor komiksu, byl také tak důsledný?**

Anne Parillaudová ve filmu **BRUTÁLNÍ NIKITA** (1990) – spolupráce s Bessonem se protáhla na pětileté manželství

Ten byl ze všech nejdrsnější. Tardi už se pokoušel dělat film s Japonci, Američany i Francouzi, ale pokaždé z toho byla katastrofa, nikdy se to nedotáhlo do konce. Výsledkem bylo, že už nechtěl točit nic s nikým. Takže jsem hrál dva roky zoufalce, až mě nakonec přijal, abychom si řekli, oč mi jde. Dal mi šanci. Choval se k Adèle jako otec dcery, za kterou mu začínou chodit chlapi ... Tak jsem se tvářil jako hodnej kluk a říkal mu, jak moc mám tu jeho dcerku rád. Nakonec jsem to sám ocenil, protože jsem musel dokázat nejen jemu, ale i sobě, že tu látku skutečně miluju, pořádně se o ni postarám a neprovedu žádnou hloupost. Velká odměna byla, když jsem mu pak pustil film. Moc se mu líbil. **Vaše postavení ve světové kinematografii je dost specifické, pro mnoho Francouzů jste málo francouzský, pro Hollywood jste pořád Francouz ...**

Na tohle kašlu, já problém s identitou nemám. Víím, kdo je můj otec, kdo je má matka. Narodil jsem se v Paříži, žil jsem s rodiči v Řecku, pak v jižní Africe, mám rád čínská jídla i hamburgry, poslouchám reggae, vyjdu se Skandinávci i s Indy ... Na takzvané globalizaci mě baví, že každý má právo vzít si ze světa to nejlepší. Tak proč to neudělat? Na-

prosto nechápu, co tím Francouzi myslí, když vyrukují se svým: Tohle je na mě moc americké. Nedává to smysl.

Francouzský film se ale za posledních deset patnáct let trochu změnil ...

To jo, změnil se hodně, Francouzi dřív vstávají a víc makaj' ... Vííte, my Francouzi máme dost specifický přístup k věci, každý film je pro nás hlavně umělecký kousek. Takže nejdřív hodně trpíme, pak dlouho diskutujeme, pak jdeme do Café de Fleur, tam si zapálíme cigaretu, pomalu pijeme kafe a pak se rozhodneme, že natočíme film.

Ano, úplně vás vidím, jak takhle dojdete k rozhodnutí, že budete produkovat akční film Kurýr 3. Vaše producentské portfolio je neuvěřitelně pestré. Podle čeho

se rozhodujete, kterého projektu se jako producent ujmete?

To je docela jednoduché. Vždycky si kladu otázku, jestli bych si na tenhle film koupil lístek za osm eur.

Na co jste tedy ochoten si koupit lístek? Krom vašich filmů ...

Klidně půjdu v pondělí na Woodyho Allena, v úterý s dětmi na něco od Disneyho a ve středu třeba někam do artového kina na Tarkovského ... Když se podíváte na seznam filmů, které produkovala naše společnost EuropaCorp, tak vidíte, že náš záběr je hodně široký. Jasně, jsou tam akční filmy, komedie, ale i animované filmy a experimentální ryze nekomerční snímky. Těch je tak třetina, možná i víc. Když se mi za každý z nich vrátí tak 100 tisíc eur, je to super,

vypovídá to mimo jiné o skvělém marketingu.

Vaše EuropaCorp je fabrika, jež chrlí jeden film za druhým. Jak to v ní funguje?

Základem úspěchu je rozdělit práci. Jen v kreativním týmu mám padesátku lidí, rozhodně nestojím o to, všechno strhnout sám. Druhá parta lidí se stará o obchodní stránku věci. Moje práce je zařídít, aby se tyhle dvě party dohodly, aby se nehádal, navzájem se poslouchaly a respektovaly své názory a požadavky. Diskuse nejčastěji probíhá asi takhle: „Chceme natočit film. - Kolik bude stát? - Tak deset miliónů? - Máme deset miliónů? - Nemáme, ale můžeme dát dohromady tak osm. Zvládnete to udělat za osm? - Zkusíme to, ale za míň už by to bylo blbý.“ Je to věc domluvy ... Troufám si říct, že to šlape. Ovšem za podmínky, že firma nevede nikdo z kreativců. To by do dvou let krachla. Když ale postavíte do čela ekonoma, budete vyrábět jen sračky. Je třeba najít někoho, kdo zvládá obě polohy. **Poslední film jste natočil ve francouzštině, předtím několik titulů v angličtině. Podle čeho se rozhodujete, jaký zvolíte jazyk?**

Rozhoduje příběh. Třeba Brutální Nikita je sice akční film, ale já ten příběh od začátku cítil je-

Producent, režisér a scenárista **LUC BESSON (18. 3. 1959)** je rodilý Pařížan. V dětství cestoval po světě s rodiči, kteří byli potápěčskými instruktory. On sám se téhle vášni nemohl věnovat kvůli úrazu z dětství. Ve filmovém průmyslu působí od sedmnácti let, první celovečerní film (Poslední bitva) natočil jako čtyřiatřicetiletý. Následovaly filmy: *Magická hlubina* (1988), *Brutální Nikita* (1990), *Leon* (1994), *Pátý element* (1997), *Johanka z Arku* (1999), *Angel-A* (2005), *Artur a Minimojové* (2006), *Artur a Baltazarova pomsta* (2009), *Tajemství mumie* (2010). Jako producent se podílel například na sérii *Taxí* nebo *Kurýr*, remaku *Fanfána Tulipána* nebo na komerčně nejúspěšnějším francouzském filmu *96 hodin*.

První liga

Seriál **OKRESNÍ PŘEBOR** se zdá být televizní událost

Seriál *Okresní přebor* to neměl a nebude mít snadné. Jednu sezónu byl zavřený na Nově ve skříni, protože nebylo dost reklamy na jeho odvysílání. Teď míří do pondělního prime time s tím, že se od něj pravděpodobně v nových kancelářích Novy na barrandovských kopcích čeká padesátiprocentní sledovanost. Osobně netuším, zda jí dosáhne, ale jsem

si jist, že vím, proč by byla škoda, kdyby se to nepodařilo.

Komediální seriál o partě venkovských fotbalistů je stylově uvězněn uprostřed trojúhelníku narýsovaného přibližně mezi Chalupáři, filmem *Mistři* Marka Najbrta a potivým sitcomem. Z toho posledního si bere stopáž a gagy, z prvních dvou pak estetiku a přístup k dialogům. Scenárista Jan Prušinovský

a Petr Kolečko v tomhle prostoru vytvořili svět obývaný fotbalisty přeborového Slavojce Houslice a jejich blízkými. Je to svět poměrně nehostinný, podobně jako je nehostinná fotbalová soutěž, kterou hrají

a z níž se snaží postoupit. Není tu místo na velké myšlenky ani velké fotbalové parády. Jak ostatně říká klubový předseda Václav Orel v podání skvělého Ludka Soboty poté, co v jednom z dílů do Houslic dora-

„Musíme s tím něco udělat, hoši. Od té doby, co chodí ta neteř od Nátkový na zápasy, jsme neudělali ani bod.“

UKÁZKA ZE SERIÁLU

SLAVOJ HOUSLICE
v plné kráse

Podzimní sezóny

zí lokální žurnalista: „Von napíše pravdu! Že jsme parta kreténů!“

Fotbal je zde středobodem světa, jednou z mála věcí, ke kterým je možné se vášnivě upnout, ať už zrovna vyhráváte, nebo ne. A tak se žije od soboty do soboty, od zápasu k zápasu. Mezitím je pár tréninků, na nichž se buď sejde dost lidí, anebo ne. Ve středu všeho dění je vedle zmíněného Soboty přede-

vším Ondřej Vetchý jako Jirka Luňák, fotbalový fanatik a cholerik, trenér a kapitán mužstva, a také David Novotný jako Jarda Kužel – Luňákův protipól, talentovaný salámista a hospodský typ. K tomu jeden klubový veterinář (ne, to není překlep ani nešťastný pokus o vtip) a klubový pokladník se znepokojivou zálibou v hracích automatech. Každý z nich bere fotbal

trochu jinak, ale všichni vážně.

Okresní přebor má však šanci zaujmout i toho, kdo nebere ani fotbal na nízké úrovni, ani život v menších venkovských sídlech. Je to totiž především skvěle napsaná zábava. Nejde přitom o klasickou sitcomovou střelbu s kadencí jeden větší vtip za dvacet sekund. V seriálu nacházíme živé, autentické, často černohumorné dialogy, od nichž si producenti evidentně slibují spoustu zlidovělých „hlášek“ (což by mohlo vyjít, byť vypisovat je ještě před uvedením seriálu do press kitu pro novináře mi přijde poněkud netrpělivé), díky kterým si právní oddělení Novy zcela jistě užije spoustu kouzelných chviliek s odvoláními proti pokutám od Rady pro rozhlasové a televizní vysílání. Ty rozhodně přijdou, protože takhle se v prime time na žádné české televizi ještě nemluvalo. S *Okresním přeborem* do českých televizí přichází zábavný formát s reálným jazykem, prostředím i postavami. Tedy něco, co tu zoufale chybělo a co by primárně asi měla dělat Česká televize, a nikoli Nova – mimochodem, původní, hodinovou verzi scénáře na Kavčích horách odmítli.

Hodně silnou stránkou *Okresního přeboru* je casting – zatímco Luděk Sobota tu hraje naprostý protipól polohy, která ho proslavila, Vetchý si v Luňákově našel svého tradičního, snad až trochu otravného pravdaře a tahouna. V dalších rolích se objeví třeba režisér Jakub Kohák (na Facebooku v klubu Okresní přebor najdete několik pracovních verzí jedné scény, již sehrál s Ondřejem Vetchým a která mě osobně rozesmávala opakovaně několik dní) či Táňa Vilhelmová, jež je v roli holky z vesnice až nečekaně přitažlivá – a vůbec nechci spekulovat o tom, proč tomu tak je.

Okresní přebor určitě má pár vad a jsem si téměř jist, že na ploše šestnácti dílů nebude vždy stoprocentní. Přesto jde o seriál, který obrazovky v téhle zemi zoufale potřebují. **X**

OKRESNÍ PŘEBOR

Scénář: Jan Prušinovský, Petr Kolečko; Režie: Jan Prušinovský (dva díly Jakub Kohák); Hrají: Luděk Sobota, Ondřej Vetchý, David Novotný, Leoš Noha, Pavel Kikinčuk, Pavel Nečas a další.

TV Nova, premiéra 6. 9. 20.00.

PŘED LIGOU MISTRŮ

Když jednou zase odezněla znělka Branek bodů vteřin, začal jsem přepínat. Vefejnoprávci režírovali dokument o žité a na komerci se začali svorně hádat doktoři. To moje přepínání skončilo naštěstí za půl hodiny – rozezněly se fanfáry Ligy mistrů! Fanoušek fotbalu měl zase svůj typický středeční půlhodinový prostoj.

Tehdy mě napadlo, že do téhle „fotbalu hluché půlhodinky“ mezi BBV a LM by se ideálně vešel seriál. O fotbale, samozřejmě. Každá liga je koneckonců seriál, který začíná v září a končí někdy v červnu, ne? Ale aby to nebylo furt tak nablejskaný a erudovaný, tak jsem si vedle toho Realu Madrid představil třeba Horymíry Neumětelly. Byl to jeden z mnoha náhlých nápadů a brzo jsem na něj zapomněl, protože Luhový dokecal a začal zápas.

O pár let později jsem napsal hodinový scénář Dilema Arnošta Náprstka o amatérském fotbalistovi, jemuž kolidují termíny účastí v boji o záchranu ve třetí třídě s rodinnou dovolenou v Jugoslávii. V textu se objevily již všechny postavy, které nakonec tvoří páteř Okresního přeboru. Scénář byl odmítnut dramaturgií České televize. Tak jsem si pobřečel, no. Později mě oslovil Jan Maxa z televize Nova, jako že chtějí něco vyvíjet. Developovat. Vytáhl jsem zas ten scénář, on si ho přečetl a řekl, že by to mohl být vlastně seriál. „Fotbalu hluchá půlhodinka“, aha.

Asi po měsíci jsem zjistil, že sám napsat šestnáctidílný seriál nedokážu. Na FAMU jsem režijně debutoval fotbalovým krafasem Ládík je nejlepší v okrese, a protože Petr Kolečko zase debutoval v Disku fotbalovou aktovkou Soumrak bodů, spřáhl jsem se s ním. S Petrem jsem dotáhl celý seriál ke zdárnému scénaristickému konci na konci roku 2008. Za dva měsíce se odstěhoval do Lochovic u Berouna štáb dirigovaný producentem Ondrou Zimou a začal cirkus.

První natáčecí den mi v hlavě bzučela jediná věc: Aby mi kluci na fotbale nevyčítali, že to v sobotu při zápase takhle rozhodně nevypadá.

JAN PRUŠINOVSKÝ

SCÉNÁRISTA A REŽISÉR SERIÁLU

SUDETŠTÍ NĚMCI a reflexe českých válečných a poválečných dějin v románu *Bez paměti*

EMMA BRASLAVSKY bude číst ze svého druhého románu 10. 11. v liberecké Krajské vědecké knihovně a 11. 11. v Severočeské vědecké knihovně Ústí nad Labem.

FOTO NOAM BRASLAVSKY

malé procento sudetských Němců nesneslo tuhle novou „studenou vlast“ a radikalizovalo se. Ale většina z nich a jejich děti i vnuků žije tiše a vlastně v odcizení – nepatří k Němcům, protože zatím nemají žádný aktuální kulturní obraz. **Osou vaší knihy je zkoumání toho, jak paměť, čas a identita spoluvytvářejí úplně nový příběh, jinou pravdu. Co jste si z toho jako „konstrukérka příběhu“ odnesla?**

Tahle poučení: Snažte se neztratit paměť, a když už, tak ji vymažte celou! Necestujte stroji času! A nechoďte na přednášky o psychoterapii! Sama žiju v souladu s tímto přesvědčením: Nemám kořeny – mám nohy. **K**

Bez kořenů, bez paměti

Nedlouho před odkrytím poválečného masového hrobu u Dobronína, do něhož šest umlácených Němců naházeli jejich vrazi, vyšel pod názvem **BEZ PAMĚTI** zajímavý román německé prozaičky **EMMY BRASLAVSKY**. Zasadila jej na konec 60. let, do komunity sudetských Němců ze západočeského Touškova, žijících po vyhnání z Československa v Erfurtu.

V Erfurtu jste se narodila. Co ještě je v příběhu skutečné?

Román *Bez paměti* uvažuje o důležitosti vzpomínek a o tom, jak snadno může malý osobní příběh narazit na „velkou“ historii; je to příběh o právu na sebeurčení a na život bez dějinných břemen. Skutečné jsou v něm barvy, zvuky, pachy, elektrošoky, injekce do očí, Ústava ČSSR ... Vyrostla jsem mezi sudetskými Němci, často jsem je potkávala v babiččině obýváku. Právě románová Ella je celkem realistickou kopií mé babičky, tátovy matky. A skutečná je rozhodně i tátova ztráta paměti z roku 1969 a všechny ty spekulace o tom, co jí zavinilo, které neustaly až do jeho smrti o třicet let později. Realitě odpovídá i smutný fakt, že táta už nikdy nezískal své ztracené vzpomínky zpět. Pamatoval si jen dětství. Chtěla jsem zaplnit ta bílá místa v jeho paměti, takže jsem stvořila postavu Eduarda.

Mladý matematik Eduard prožil dětství v Touškově, tehdy Tuschkau, a pak byl spolu s ostatními sudetskými Němci vysídlen. Stejně jako váš otec.

Táta tam žil do svých sedmi let

a hrozně nerad mluvil o tom, jak museli odejít – vždycky se při vyprávění úplně třásl. Pro tak malé dítě to muselo být strašně traumatické. Exhumace a spálení kostí jeho mrtvé sestry, to, jak mu před očima utopili jeho kočku, znásilňování žen kolem něj. Samozřejmě nikdy neviděl Němce zabíjet židy; většina obyčejných Němců byla od těchhle barbarství dost daleko. Když už se rozmluvil o zločinech, jež viděl na vlastní oči, popisoval je jako dílo českých gangů, které nežily ve vesnici, tedy jako práci nějakých cizáků, a ne Čechů z Touškova. I babička vždycky obhajovala Čechy, s nimiž vyrostla a žila. Mezi oficiálně tradovanými, kolektivními obrazy té doby a mezi osobní zkušeností je obrovský rozdíl. **Jak se jako dcera svého otce a také matky, která byla odsunuta z protestantského Polského Slezska, díváte na otázku vyhnání sudetských Němců?**

Největší problém je pro mě přemýšlet o těch lidech politiky. Ještě ve třetím miléniu jsou „tihle Němci z Východu“ spojováni s výrazy „vyhoštění“ a „revanšismus“ a s obrazy lidí sedících

v dobytčácích, přijíždějících bez pozvání na německá nádraží. Tohle je ve většině německých hlav zaseklé dodneška! Není divu, že

INZERCE

ANITA ORBÁNOVÁ

Moc, energie a nový ruský imperialismus

Přeložili Pavel Kaas a Radovan Baroš, 348 Kč

Maďarská politoložka Anita Orbánová v této knize ukazuje, jak Kreml systematicky využívá monopolu státem kontrolovaných ropných a plynářských společností k neomerkantilistické na energiích založené zahraniční politice. Poukazuje i na neoimperální tendence Ruska vůči americkým klíčovými spojencům ve střední a východní Evropě a předvídá, že v budoucnosti ruský ekonomický a diplomatický vliv v Evropě poroste, přičemž kořeny této strategie vidí již v době vlády B. Jelcína. Kniha se setkala s velkým ohlasem v Evropě, ale i v USA, kde ji za průkopnickou označil např. historik a aktivní spolupracovník prezidenta R. Reagana Richard Pipes.

www.argo.cz

www.smas.cz

X
VÝSTAVA

**Geniální
portrétista**
se po 400 letech
vrátil na Pražský hrad

CÍSAŘŮV MA

Dnes již ikonický
Aachenův portrét
císaře Rudolfa II.

Jak vypadala praktická diplomacie počátku sedmnáctého století? Jakým způsobem vznikala proslulá rudolfínská sbírka uměleckých děl? A proč si císař Rudolf vybral za svého přítele, důvěrníka a portrétistu právě německého malíře? Odpověď najdete v příbězích obrazů **HANSE VON AACHENA**, které visí do 3. října na Pražském hradě.

TEXT ELIŠKA FUČÍKOVÁ FOTO ©KUNSTHISTORISCHES MUSEUM, WIEN

V ROCE 2008 ZA MNOU PŘIŠEL ředitel Suermondt-Ludwig Musea v Cáchách (Aachen) Peter van den Brink s návrhem, abychom společně připravili výstavu malíře Hanse von Aachena (Jana z Cách). Věděl, že už několik desetiletí shromažďuji podklady pro monografii tohoto malíře, že jsem objížděla v Evropě i v Americe galerie, muzea a soukromé sbírky, abych mohla jeho díla podrobně studovat. Nabídka spolupráce na výstavě byla pro mne nečekanou výzvou. Znamenala, že budeme moci představit reprezentativní výběr z malířova díla a ukázat, jak vynikající a zajímavý umělec Hans von Aachen byl.

AACHEN V IGELITOVÉ TAŠCE

Povědomí o přípravě takového projektu vyvolává však téměř vždy zajímavý efekt – na uměleckém trhu se objeví díla ze soukromých sbírek, známá i zcela neznámá, jež potom na aukcích docílí mnohem vyšších cen.

Pokorný umělec **HANS VON AACHEN**

odjížděl zase na cesty, svěřil jeden z obrazů v jídelně, umístil tam ten svůj a řekl, že ho tam nechá, abych si ho mohla dobře prohlédnout. Že se příležitostně zase staví. Ferdinand II. se na mě ze stěny díval několik měsíců a já jsem sice stále víc věřila svému prvnímu dojmu,

aby pro Rudolfa II. namaloval podobiznu nebo podobizny arcivévodových sester.

DLOUHÁ CESTA DO PRAHY

Život Hanse von Aachena se dnes jeví jako pozoruhodná a neobvyklá cesta nadaného německého malíře od počátečních rozpaků k velkému úspěchu na mezinárodním poli. Aachen se narodil v Kolíně nad Rýnem (*1552), vyučil se u vlámského malíře a platil za dobrego portrétistu. Nespokojil se však s tím, co se v rodném městě naučil. Mekkou záalpských umělců byla Itálie. V Benátkách našel inspiraci v dílech slavných místních malířů – Tiziana, Veroneseho, Tintoretta a dalších. Ačkoliv se zprvu zdálo, že ho pro jeho německý původ nebudou v Itálii vítat s otevřenou náručí, přece získal v tamním konkurenčním prostředí uznání. V Římě dostal významnou objednávku namalovat oltářní obraz pro tamní první jezuitský kostel Il Gesù. Jeho kompozice

„JE TO PRAVDYMILOVNÝ MUŽ, KTERÝ MILUJE VÍNO A VESELÍ.“

Je to už skoro rok, kdy mi zavolal známý, antikvář a sběratel, a požádal mě, jestli bych se nezastavila u jednoho pražského starožitníka, kam deponoval obraz, který právě koupil. Chtěl, abych se na něj podívala a řekla mu, co si o něm myslím. Měla jsem tehdy hodně práce, a tak jsem návštěvu měsíce odkládala. Po několika e-mailových urgencích mi zatelefonoval, že je opět v Praze a že mi ten obraz přinese ukázat domů. Přišel s igelitovou taškou, z níž vyndal podobiznu ve starém rámu. Věděl, že představuje císaře Ferdinanda II., a zajímalo ho, kdo portrét namaloval. Protože spěchal,

že by jeho autorem mohl být Hans von Aachen, zároveň ale propadala nejistotě, že díky přípravám výstavy vidím jeho díla všude kolem sebe. S definitivním závěrem jsem počkala až do okamžiku, kdy se Aachenova výstava přestěhovala do Prahy. Bylo důležité přesvědčit se, že obtočí vedle zaručených Aachenových děl a také, že připsání potvrdí kolegové, kteří se na přípravě výstavy podíleli. Teprve potom se domněnka proměnila v jistotu: obraz je dílem Hanse von Aachena a představuje Ferdinanda II. ještě jako arcivévodu štýrského. Byl namalován v roce 1603, kdy se malíř zastavil ve Štýrském Hradci,

se stala prostřednictvím grafické reprodukce tak slavná, že byla v následujících staletích bezpočtukrát kopírována malíři různých zemí. V Římě namaloval Aachen také další obraz, jenž ho proslavil po celé Evropě – svůj směřující se autoportrét s Donnou Venustou. Jeho slávu šířil Aachenův žák Pieter Isaacsz prostřednictvím své kopie mistrova obrazu, kterou vzal s sebou do Amsterdamu, kde se stal inspirací pro Rembrandtova vlastní podobiznu se Saskií.

Jako portrétista vynikl Hans von Aachen především svou schopností zaznamenat na plátně víc než vnější podobu portrétovaného. →

Dvojautoportrét. Na obraze je znát malířova schopnost vidět lidskou bytost nestylizovaně, nepřikrášleně.

Na diváka se z jeho obrazů dívá lidská bytost se všemi svými přednostmi a slabostmi, neidealizovaná, nestylizovaná, nepřikrášlená. Živost malířových podobizen zaujala dokonce florentského velkovévodu Francesca I. Medicejského, který, ačkoliv měl na svém dvoře vynikající italské specialisty v tomto oboru, nechal si od Aachena namalovat reprezentativní portrét, jenž dodnes visí v jednom ze salónů Palazza Pitti.

Jedna z Aachenových podobizen namalovaných v roce 1586 ve Florencii významně ovlivnila jeho další kariéru. Tehdy přijel do Prahy známý antikvář, sběratel a ob-

chodník s uměním Jakob König, kterého Rudolf II. osobně provedl svými sbírkami. Věnoval císaři portrét jeho tolik obdivovaného sochaře Giambogni, jež namaloval Hans von Aachen. Rudolfa II. zaujal obraz natolik, že chtěl malíře okamžitě angažovat do svých služeb. K tomu však došlo až o několik let později, protože Aachen mezitím přijal zakázky pro jiné významné objednavatele, vévodu Viléma V. Bavorského a hraběte Ottu Heinricha Schwarzenberga v Mnichově. Trvalo téměř deset let, než se z povinností v Bavorsku konečně vyvázal. V roce 1596 se Aachen v Mnichově oženil s Reginou di

Lasso, dcerou slavného hudebního skladatele, a společně s ní přesídlil definitivně do Prahy. Už 1. ledna 1592 však byl jmenován císařským dvorním malířem s právem pobývat dočasně mimo dvůr.

SROVNÁNÍ SNESE JEN REMBRANDT

Když Hans von Aachen konečně přesídlil do Prahy, stal se jeho kontakt s císařem dennodenní a nesoustředil se jen na vlastní tvorbu malířovu. Mezi umělcem a jeho mecenášem vznikl hluboký přátelský vztah, pouto vzájemné důvěry, jakým se v kontaktu s císařem mohl chlubit jen málokterý

Portrét Ferdinanda Štýrského, který se ke kurátorce výstavy dostal v igelitové tašce

dvořan. Přitom oba mužové byli zcela odlišné povahy. Benátský velvyslanec Soranzo o Rudolfovi II. v roce 1607 napsal, že „v jeho jednání nebylo nic z velkopanského vystupování, choval se spíše zdrženlivě a poněkud plaše, stranil se vsi hlučné společnosti a neúčastnil se obvyklých zábav; žerty mu nebyly milé a smát se ho bylo vidět jen vzácně ... Při audiencích byl trpělivý, i jinak byl vůči svému okolí laskavě nakloněn, přístupný k hovoru, ačkoliv sám málo mluvil, a to až s nápadnou pohodlností.“ Když vyslanec estenského dvora informoval svého pána o příjezdu Hanse von Aachena do Modeny, charakterizoval ho těmito slovy: „Je to muž spíše prostší než vzdělaný, neučiní nic, neřekne nic, nedá ani nevezme ani to nejmenší, o čem by okamžitě do posledního halíře neinformoval svého pána; je katolík, mluví trochu italsky, je to pravdivý milovný muž, který miluje víno a veselí.“ O Aachenově povaze, zálibě ve víně a schopnosti překonávat životní strasti s úsměvem na tváři svědčí malířovy obrazy a kresby. Asi jen s Rembrandtem je možné ho srovnat co do počtu vlastních podobizen a děl, v nichž svoji tvář a podobu členů rodiny dává hrdinům svých mytologických a žánrových kompozic. O Aachenově důvěryhodnosti, o přátelském vztahu k lidem a ochotě pomoci kolegům jsme také informováni z řady dalších dobových pramenů. Aachenův životopisec, malíř Karel van Mander, o něm v roce 1604 napsal: „Jeho vznešené postavení, urození přátelé i oddaný a pokorný způsob života mohou posloužit jako příklad pro všechny umělce. Je to vzor člověka, který nikomu neškodí, naopak prospívá.“

Důvěra, jíž se Aachen těšil u císaře, se projevila také v okamžiku, když Rudolf II. po roce 1600 začal opět uvažovat o ženění. O sňatcích v evropských panovnických rodech rozhodovaly vždy dynastické

a politické zájmy. Infantce Isabely Marii Kláre, dceři Filipa II., byly v roce 1568 dva roky, když ji zaslíbili princ Rudolfovi, nejstaršímu synovi císaře Maxmiliána II. Ačkoli Rudolf II. svou nevěstu v mládí osobně poznal, se ženěním nespěchal. Obával se, že španělský král bude příliš zasahovat do jeho vlády, a tak více než dvacet let udržoval španělský dvůr v nejistotě, až nakonec ze sňatku sešlo. Milovaná dcera Filipa II. zůstala na ocet, a tak pro ni její otec na konci svého života sjednal sňatek s Rudolfovým mladším bratrem, kardinálem Albertem, kterého proto musel papež zprostit kněžského slibu. Přestože Rudolf II. sňatek s Isabelou dokonce odkládal, cítil se být její svatbou se svým bratrem zaskočen, uražen. Začal tedy znova uvažovat o tom, že se ožení.

SBĚRATELE

Úloha portrétovat potenciální nevěsty na evropských dvorech byla proto svěřena císařovu důvěrníkovi Hansi von Aachenovi. Plánovaný výběr nevěsty zaplnil diplomatickou poštu odesílanou z Prahy všemi vyslanci u císařského dvora. Informovali své pány nejen o účelu cesty, ale také o tom, jakým způsobem jednat s malířem. Nebyl jen umělec, nýbrž také šlechtic a důvěrník císařův. Všichni radili stejně: jednat s ním s počtami náležitými císařovu vyslanci, obdarovat ho zlatým řetězem, jeho prostřednictvím poslat dary císaři, nejlépe nějaké umělecké dílo s lehce erotickým námětem nebo vzácný drahý kámen. Hans von Aachen využil možnosti volného pohybu na příslušných dvorech k tomu, aby si důkladně prohlédl vévodské sbírky a naznačil v dopise císaři, o co má toho kterého vévodu či knížete požádat.

Aachenova cesta na jih s úkolem portrétovat princezny začala 23. října 1603, brzy po tom, co do císařova plánu vybrat podle portrétů vhodnou nevěstu zasáhly dvorské intriky. Filip Lang doporučil estenskému vyslanci dvora v Modeně, aby jeho vévoda nenechal Aachena malovat portrét princezny Julie, vyhlášené krásky, neboť dvorní malíř neodvede dobrou práci, protože už je zangažován jiným dvorem. Z Modeny tedy poslali vlastní podobiznu, jež ovšem do Prahy přišla poškozená. Když císař obraz uviděl, nebyl jím nadšen, a uspořádal proto Aachenův odjezd, aby získal kvalitní a hodnověrný portrét.

Malíř se vydal přes Vídeň

Pohled do expozice v Císařské konírně Pražského hradu

do Štýrského Hradce, kde, jak už bylo výše zmíněno, namaloval překvapivě kromě portrétů princezen také právě objevenou podobiznu Ferdinanda Štýrského. Další zastávkou byl Innsbruck, kde Aachen portrétoval dceru arcivévody Ferdinanda II. Tyrolského a jeho ženy Anny Kateřiny Gonzagy, arcivévodkyni Annu.

Z malířových cest s tímto delikátním posláním se nakonec dochoval pouze její portrét. Také ona čekala marně řadu let, jestli se císař vyjádří. Nakonec se s ní v roce 1611 oženil Rudolfův císařem pro neustálé intriky nenáviděný bratr, budoucí císař Matyáš.

Z Innsbrucku vedla malířova cesta do Benátek, kde nakupo-

val pro císaře obrazy. Potom odjel do Turína, kde portrétoval princeznu Margaretu, dceru Karla Emanuela Savojského. Zájem stárnoucího císaře o princeznu jako budoucí nevěsty, byť ryze platonický, byl ze strany vévodských dvorů brán vážně a podporován velkorysími dary pro císařské sbírky. Výběr nevěsty pro Rudolfa II. byl ale jen zástupným cílem, zastírajícím skutečný účel malířových cest. Proto se císařovy sbírky po roce 1600 rozrůstaly rychle o vynikající díla vybíraná často s velkou znalostí Rudolfova sběratelského zájmu a vkusu jeho dvorním malířem a důvěrníkem Hansem von Aachenem.

Císař se nikdy neoženil, dál se obklopoval kráskami, jež mu porodily řadu nemanželských dětí. Jeho jediným a největším potěšením byly jeho sbírky, které neustále doplňoval nákupy, dary a díly umělců, již pracovali na jeho dvoře. Obrazům Hanse von Aachena v nich patřilo místo nejčestnější - v císařově pracovně byly k vidění vedle Leonardovy Dámy s hranostajem, několika děl Cranachových, Pietera Brueghela st. také čtyři obrazy Aachenovy, mezi nimiž byla také Diana a její průvodkyně odpočívající po lovu, dílo, které návštěvník může spolu s jinými právě obdivovat v Císařské konírně na Pražském hradě.

AUTORKA JE KUNSTHISTORIČKA
A KURÁTORKA VÝSTAVY
HANSE VON AACHENA

Portrét Anny Tyrolské. Jediný obraz, který se zachoval z cyklu „nevěsty“.